

**EIROPAS SAVIENĪBAS
PADOME**

**Briselē, 2003. gada 4. decembrī
(OR. en)**

15634/03

**PCDG 47
PESC 762
CIVCOM 201
COSDP 731**

PIEZĪME

No:	Politikas un drošības komitejas (PDK)
Kam:	Pastāvīgo pārstāvju komitejai/ Padomei
Temats:	ES pamatnostādnes par bērniem un bruņotu konfliktu

1. At its meeting on 4 December, the Political and Security Committee (PSC) agreed on the text of “EU Guidelines on Children and Armed Conflict”, prepared by the Council Working Party on Human Rights (COHOM). PSC also took note of the advice on these guidelines prepared by the Committee on Civilian aspects of Crisis Management (CIVCOM) and the Military Committee (EUMC).
2. Coreper is invited to:
 - examine the EU Guidelines on Children and Armed Conflict as set out in Annex at its meeting on 4 December 2003,
 - recommend that the Council approves these Guidelines as an A-item at its meeting on 8/9 December 2003.

ES PAMATNOSTĀDNES PAR BĒRNIEM UN BRUŅOTU KONFLIKTU

I BĒRNI UN BRUŅOTS KONFLIKTS

1. Ir aprēķināts, ka pagājušā desmitgadē vien bruņoti konflikti ir atņēmuši dzīvību vairāk kā diviem miljoniem bērnu un fiziski sakropļojuši vēl sešus miljonus bērnu. Konflikta rezultātā bērniem ir atņemti vecāki, aprūpētāji, galvenie sociālie pakalpojumi, veselības aprūpe un izglītība. Ir aptuveni divdesmit miljoni pārvietotu un bēgļa statusu ieguvušu bērnu, bet citi tiek turēti par kīlniekiem, ir nolaupīti vai tirgoti. Jaundzimušo reģistrēšanas sistēmas un nepilngadīgo tiesu sistēmas ir sabrukušas. Tiek lēsts, ka katru brīdi vismaz 300, 000 bērnu piedalās konfliktos kā karavīri.
2. Bērniem ir īpašas īstermiņa un ilgtermiņa pēckonflikta vajadzības, tādas kā ģimenes locekļu meklēšana, kompensācija un sociālā reintegrācija, psihiski-sociālās rehabilitācijas programmas, līdzdalība atbruņošanas pasākumos, demobilizācijas un reintegrācijas programmās, kā arī pārejas perioda tiesas darbos.
3. Daudzās situācijās saglabājas nesodāmības apstākļi attiecībā uz tiem, kas veikuši kriminālnozieģumus pret bērniem, kā tas noteikts starptautiskajos tiesību aktos cilvēktiesību jomā un Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtos.
4. Bērna tiesību konvencija (BTK) ir ratificēta gandrīz visā pasaulē, bet ne visur to piemēro. Jo īpaši bruņota konflikta situācijās bērni cieš visvairāk – dažādos veidos un ar ilgstošām sekām. Bruņoti konflikti var ietekmēt nākamās paaudzes turpināt iesāktos konfliktus vai izraisīt tos atkārtoti. BTK neobligātais protokols par bērnu iesaistīšanu bruņotā konfliktā bija izstrādāts ar mērķi atrisināt šo situāciju.

II. MĒRĶIS

5. Bērna tiesību veicināšana un aizsardzība ir ES cilvēktiesību politikas prioritārais mērķis. Eiropas Savienība (ES) uzskata, ka ir ļoti svarīgi risināt bērnu un bruņotu konfliktu jautājumu gan tādēļ, ka bērniem pieder nākotne, gan arī tādēļ, ka tiem ir savas tiesības, kā tas noteikts BTK, tās neobligātajos protokolos un citos starptautiskajos un reģionālajos cilvēktiesību instrumentos. ES mērķis ir apzināt šo jautājumu, lielāku uzmanību pievēršot ES pasākumiem šajā jomā – gan attiecība uz ES, gan uz trešām pusēm.
6. ES apņemas risināt bruņota konflikta īsa, vidēja un ilgtermiņa ietekmes uz bērniem jautājumu efektīvi un visaptveroši, izmantojot dažādus tās rīcībā esošus instrumentus, un stiprināt jau veiktās un pašreiz notiekošās darbības (ES darbību pārskats sniegts I pielikumā). ES mērķis ir ietekmēt trešās valstis un nevalstiskos pārstāvjus, ieviest starptautisko cilvēktiesību normas un standartus un tiesību aktus cilvēktiesību jomā, kā arī reģionālos starptautisko cilvēktiesību likumdošanas instrumentus (kā tas norādīts II pielikumā). Turklāt ES apņemas veikt efektīvus pasākumus, lai aizsargātu bērnus no bruņota konflikta sekām, lai izbeigtu bērnu izmantošanu armijās un bruņotās grupās, kā arī lai izbeigtu nesodāmību.

III. PRINCIPI

7. Eiropas Savienība ir izveidota, ievērojot brīvības, demokrātijas, cilvēktiesību un pamatbrīvību un tiesiskuma principus. Šie principi ir kopēji visām dalībvalstīm. Cilvēktiesību ievērošana ir viens no galvenajiem mērķiem ES kopējā ārpolitikā un drošības politikā (KĀDP), kas ietver Eiropas drošības un aizsardzības politiku (EDAP). Cilvēktiesību ievērošana ir arī daļa no Kopienas politiskajām nostādnēm attiecībā uz tirdzniecību un sadarbības attīstību, un humāno palīdzību.
8. Visu bērnu tiesību veicināšana un aizsardzība ir ES un tās dalībvalstu prioritāte. Savā darbā, nodrošinot to bērnu aizsardzību, kuri cietuši bruņotos konfliktos, ES izmanto attiecīgās starptautiskās un reģionālās normas un standartus par cilvēktiesībām un tiesību aktiem cilvēktiesību jomā, tostarp tos, kas uzskaitīti II pielikumā.

9. ES atbalsta iesaistīto pušu darbu, jo īpaši ANO Ģenerālsekretāru, Ģenerālsekretāra īpašo pārstāvi jautājumos par bērniem un bruņotu konfliktu, *UNICEF*, *UNIFEM*, *OHCHR*, *UNHCR*, *UNDP*, Bērna tiesību komiteju, Cilvēktiesību komiteju, Eiropas Padomi, EDSO/DICB, kā arī ANO īpašos mehānismus un citas attiecīgās darba grupas, kā *ICRC*, Cilvēku drošības tīklu un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. ES aktīvi sniegs ieguldījumu un sadarbosies ar šīm iesaistītajām pusēm, lai nodrošinātu, ka spēkā esošās starptautiskās garantijas par bērna tiesībām tiek stiprinātas un efektīvi īstenotas.

IV PAMATNOSTĀDNES

Regulāra uzraudzība, ziņojumi un novērtējumi palīdz noteikt situācijas, kurās nepieciešama ES darbība. Attiecībā uz ES vadītām krīzes vadības operācijām lēmumus pieņems, pamatojoties uz atsevišķiem gadījumiem, paturot prātā potenciālās pilnvaras veikt konkrētus pasākumus, kā arī ES rīcībā esošās iespējas un līdzekļus.

A. Uzraudzīšana un ziņošana

10. ES misiju vadītāji, civilo operāciju misiju vadītāji, ES militārie komandieri (izmantojot komandķēdi), kā arī ES īpašie pārstāvji savos periodiskajos ziņojumos un attiecīgos gadījumos ietvers konflikta seku vai bērnus apdraudošu konfliktu analīzi. Šajos ziņojumos jo īpaši būtu jāizskata vardarbība un ļaunprātīga bērnu izmantošana, bērnu vervēšana un izvietošana armijā un bruņotās grupās, bērnu nogalināšana un sakropļošana, uzbrukumi skolām un slimnīcām, humānās palīdzības bloķēšana, seksuāla un dzimumu vardarbība pret bērniem, bērnu nolaupīšana un veiktie pasākumi, lai cīnītos pret katru no uzskaitītajiem pārkāpumiem. Attiecīgos gadījumos viņi savos parastajos ziņojumos ietvers ES pasākumu seku un ietekmes periodisku izvērtēšanu attiecībā uz bērniem konflikta situācijās. Zināšanas, kas gūtas no ES krīzes vadības operācijām, var būt vēl viens nozīmīgs informācijas avots kompetentajām pusēm, ar nosacījumu, ka šīs zināšanas netiek turētas slepenībā.

11. Komisija vērsīs Padomes un dalībvalstu uzmanību uz attiecīgajiem ziņojumiem šajā jomā, kā arī sniegs papildu informāciju, ja nepieciešams un attiecīgos gadījumos, par Kopienas finansētajiem projektiem attiecībā uz bērniem un bruņotiem konfliktiem un pēckonflikta rehabilitāciju. Dalībvalstis sniegs savu ieguldījumu, nodrošinot informāciju par divpusējiem projektiem šajā jomā.

B. Pasākumu izvērtēšana un ieteikumi

12. Padomes Cilvēktiesību darba grupa (PCDG) ciešā sadarbībā ar citām attiecīgajām darba grupām, pamatojoties uz iepriekš minētajiem ziņojumiem un citu svarīgu informāciju, kā ziņojumiem un ieteikumiem no ANO ģenerālsekretāra (tostarp to sarakstu no darba grupām par bruņotu konfliktu, kurā iesaistīti vai izmantoti bērni, kas pievienots ANO Drošības padomes gada pārskatam par bērniem un bruņotu konfliktu), Ģenerālsekretāra īpašā pārstāvja par bērniem un bruņotu konfliktu, *UNICEF*, ANO īpašajiem mehānismiem un cilvēktiesību līgumu iestādēm, kā arī no nevalstiskajām organizācijām, regulāri nosaka situācijas, kur ir nepieciešama ES līdzdalība, jo īpaši trauksmes situācijās, kurās nepieciešama tūlītēja darbība, un iesniedz ieteikumus šādai darbībai atbilstīgajā līmenī (*PSC/ Pastāvīgo pārstāvju komiteja/ Padome*).

C. ES instrumenti attiecībās ar trešām valstīm

ES rīcībā ir dažādi instrumenti. ES stiprinās pašreizējās iniciatīvas, lai konsolidētu, stiprinātu un virzītu ES pasākumus attiecībā uz bērniem, kurus ietekmējuši bruņoti konflikti (kā tas norādīts I pielikumā). Turklāt ES rīcībā esošie instrumenti ir, cita starpā:

13. Politiskais dialogs: Politiskajā dialogā par cilvēktiesībām starp ES un trešām valstīm, un reģionālajām organizācijām ir ietverti visi bērna tiesību un labklājības aspekti pirmskonflikta, konflikta un pēckonflikta situācijās.

14. Iniciatīvas: ES izstrādās iniciatīvas un oficiālus paziņojumus, mudinot attiecīgās trešās valstis veikt efektīvus pasākumus, lai nodrošinātu bērnu aizsardzību no bruņota konflikta sekām, lai izbeigtu bērnu izmantošanu armijā un bruņotās grupās un lai izbeigtu nesodāmību. Ja nepieciešams, ES īpašajiem pārstāvjiem un misiju vadītājiem būs jāturpina risināt jautājumu ar nevalstiskajiem partneriem. Attiecīgos gadījumos ES novērtēs arī veiktos pozitīvos pasākumus.
15. Daudzpusējā sadarbība: Kopiena ir iesaistīta ar bērniem un bruņotu konfliktu saistītu projektu finansēšanā vairākās jomās, jo īpaši atbruņošanas, demobilizācijas, reintegrācijas un rehabilitācijas jomā (ADRR), kā arī caur humāno palīdzību. Komisija noteiks iespējas, lai šādu atbalstu izvērstu, piemēram, tās valsts stratēģisko dokumentu un vidusposma pārskatu kontekstā. Dalībvalstis meklēs līdzīgus risinājumus, lai atspoguļotu prioritātes, kas aprakstītas šajās pamatnostādņēs, to divpusējās sadarbības projektos.
16. Krīzes vadības operācijas: plānošanas procesa laikā bērnu aizsardzības jautājums ir adekvāti jārisina. Valstīs, kurās ES ir iesaistījusies krīzes vadības operācijās, un paturot prātā pilnvarojumu veikt operācijas, kā arī ES rīcībā esošos līdzekļus un iespējas, operatīvajā plānošanā pēc iespējas ir jāņem vērā, bērnu konkrētās vajadzības, paturot prātā meiteņu īpašo ievainojamību. Saskaņā ar attiecīgajām *UNSC* rezolūcijām ES īpašu uzmanību pievērsīs bērnu aizsardzībai, labklājībai un bērnu tiesībām bruņotos konfliktos, veicot pasākumus ar mērķi nodrošināt mieru un drošību.
17. Izmantojot dažādos instrumentus, kas ir tās rīcībā, ES meklēs veidus, kā nodrošināt, ka konkrētās bērnu vajadzības tiek ņemtas vērā jau agrīnās brīdināšanas un novēršanas stadijās, kā arī faktiskajās konflikta situācijās, miera sarunās un miera nolīgumos, ar tiem nodrošinot, ka noziegumi, kas izdarīti pret bērniem, tiek izslēgti no visām amnestijām, pēckonflikta rekonstrukcijas fāzēs, rehabilitācijā, reintegrācijā un ilgtermiņa attīstībā. Šajā kontekstā ES izmantos priekšrocību paļauties uz pieredzi, kas gūta ANO sistēmā un reģionālajās organizācijās. Meitenes un bērni, kuri ir bēgļi, pārvietoti, nošķirti, nolaupīti, slimi ar HIV/AIDS, sakropļoti, seksuāli izmantoti vai tiek turēti apcietinājumā, ir sevišķi ievainojami.

18. Apmācības: veidojot koordinētu ES apmācību koncepciju krīzes vadības jomā, ir jāņem vērā šo pamatnostādņu norādījumi.
19. Citi pasākumi: attiecīgos gadījumos ES varētu apsvērt iespēju izmantot arī citus tās rīcībā esošos instrumentus, kā, piemēram, plānoto pasākumu piemērošanu.

V IEVIEŠANA UN ATSAUKSMES

20. PCDG pienākumos ietilpst:

- a) Pārskatīt ES pasākumus, kas īstenoti saskaņā ar šīm pamatnostādnēm, un šim nolūkam izstrādāt grozījumus, lai darbotos 12. punkts. Šajā kontekstā ir izdarīta atsauce uz 2001. gada 25. jūnija *GAC* secinājumiem, kas atgādināja, ka Kopienas pasākumiem jābūt saskaņotiem ar ES pasākumiem kopumā;
- b) Veicināt un pārskatīt galvenās tendences bērnu un bruņota konflikta jautājumos visās attiecīgajās ES politiskajās nostādnēs un pasākumos;
- c) Veikt nepārtrauktu šo pamatnostādņu ieviešanas uzraudzību ciešā sadarbībā ar attiecīgajām darba grupām, īpašajiem pārstāvjiem, misiju vadītājiem, civilo operāciju misiju vadītājiem un ES militārajiem komandieriem (izmantojot komandķēdi);
- d) turpināt attiecīgi izvērtēt turpmākos sadarbības veidus ar ANO un citām starptautiskām un reģionālām starpvaldību organizācijām, NVO, kā arī korporatīvajiem partneriem šajā jomā;
- e) ziņot PDK par ikgadējo progresu attiecībā uz mērķu sasniegšanu, kas noteikti šajās pamatnostādnēs;
- f) iesniegt šo pamatnostādņu izvērtējumu Padomei divus gadus pēc šo pamatnostādņu pieņemšanas ar ieteikumiem veikt uzlabojumus vai jauninājumus, ja nepieciešams;

- g) ņemot vērā iepriekš teikto, izvērtēt, vai ir nepieciešams noteikt centrālo punktu (piemēram, īpašo ekspertu grupu vai īpašo pārstāvi), lai nodrošinātu šo pamatnostādņu ieviešanu nākotnē.

=====

ES pasākumi bērnu un bruņota konflikta jomā (NORĀDOŠI)*KĀDP instrumenti*

1. Padomes 2002. gada 10. decembra secinājumi (dok. 15138/02, 9. lpp.).
2. Kopējās nostājas par cilvēktiesībām un labu pārvaldību Āfrikā (98/350/CFSP).
3. Kopējās nostājas par Ruandu, Somāliju, Sjeraleoni, Zimbabvi, KDR, Nigēriju, Libēriju, Angolu, Kubu (tostarp mērķtiecīgu sankciju piemērošanu dažos no šiem gadījumiem).
4. Kopējā nostāja par ICC (2001/433/CFSP, kas grozīta ar CP 2002/474/CFSP).
5. Vienotās rīcības (KDR, Dienvidosetija, Bosnija un Hercegovina, dažādi īpašie pārstāvji) un kopējas stratēģijas (Krievija, Ukraina, Vidusjūras reģions).
6. ES Ētikas kodekss par ieroču eksportu, kas pieņemts 1998. gada 8. jūnijā. Darbs turpinās, lai īstenotu kontroli pār paramilitāro aprīkojuma eksportu ES teritorijā.
7. Kopējā nostāja par konfliktu dimantiem un Padomes Regula, ar ko ievieš Kimberlijas procesa sertifikācijas shēmu attiecībā uz starptautisko tirdzniecību ar nepastrādātiem dimantiem (dok. 15328/02).
8. ES politikas pamatnostādnes attiecībā uz trešām valstīm par spīdzināšanu un citiem nežēlīgiem, necilvēcīgiem vai cieņu pazemojošiem apiešanās un sodīšanas veidiem (dok. 7369/01) un darba dokuments, lai ieviestu šīs pamatnostādnes (dok. 15437/02).
9. Eiropas Savienības pamatnostādnes par nāvessodu (dok. 9199/98).
10. Eiropas Savienības pamatnostādnes par cilvēktiesību dialogiem (dok. 14469/01).

Krīzes vadība (EDAP)

11. Padomes 2003. gada 16. jūnija secinājumi par Artemisas operāciju Bunijā, KDR (dok. 10369/03).
12. Krīzes vadības operācijas Bosnijā un Hercegovinā, Bijušajā Dienvidslāvijas Republikā Maķedonijā.
13. Padomes secinājumi par ES un ANO deklarāciju par sadarbību starp ES un ANO krīzes vadības jomā (dok. 12875/03).
14. Padomes 2003. gada 21. jūlija secinājumi par ES un ANO sadarbību krīzes vadībā: civiliedzīvotāju aizsardzība ES vadītās krīzes vadības operācijās (dok. 11439/03).
15. Pamatnostādņu projekts par civiliedzīvotāju aizsardzību ES vadītās krīzes vadības operācijās (dok. 14805/03).

16. Visaptveroša ES koncepcija par uzdevumiem krīzes vadības tiesiskuma jomā, tostarp pielikumi (dok. 9792/03).
17. ES programmas īstenošana vardarbīgu konfliktu novēršanā (dok. 10680/03). Šajā programmā ir noteiktas dažādas ES ierosmes, kas uzsāktas konfliktu novēršanas kontekstā, tostarp ierēdņu apmācība.
18. Apmācību saskaņošana atbilstīgi ES civilajiem krīzes vadības un vervēšanas aspektiem (dok. 11675/1/03) un Kopējie apmācību kritēriji atbilstīgi ES civilajiem vadības aspektiem (dok. 15310/03).
19. EK ir veikusi pasākumus, lai palielinātu ANO iespējas tādās jomās kā strauja izvēršana, apmācības un ADR (atbruņošanās, demobilizācija un reintegrācija). Komisija un Padomes Sekretariāta politikas nodaļa ir noteikusi “konflikta rādītājus” (to valstu kontrollsaraksts, kas atrodas sarežģītā situācijā). Viens programmas paraugs ir sadarbība ar Āfrikas Savienību, lai uzlabotu tās kapacitāti mierīgā konfliktu risināšanā un tiešā sadarbībā ar partnervalstīm, tostarp tādās konkrētās jomās kā nelikumīgs kokmateriālu eksports un ūdens resursi.

Kopienas instrumenti (attīstības sadarbība, tirdzniecība, humānā palīdzība)

20. Padomes Rezolūcija par korporatīvo sociālo atbildību (dok. 5049/03).
21. Dažādos tirdzniecības un sadarbības nolīgumos, jo īpaši ĀKK un ES Kotonū partnerattiecību nolīgumā, ir ietverti konkrēti punkti par bērniem, konfliktu novēršanu un cilvēktiesībām.
22. Palīdzība neaizsargātiem bērniem un to aizsardzība ir skatīta plašākā nabadzības izskaušanas kontekstā un tādējādi arī atbilstīgi EK attīstības sadarbībai. Bērni ir nozīmīga ārējās palīdzības mērķa grupa, jo īpaši nozaru politiskajās nostādnēs, tādās kā izglītība un veselība. Vairākus ar bērniem saistītus pasākumus finansē EK caur *ECHO*, *EDF*, *EIDHR*.
23. Palīdzība bruņotā konfliktā iesaistītiem bērniem un to aizsardzība ir īstenota caur vairākām Komisijas programmām. Bērnu tiesību veicināšana bija viena no līdzekļu piesaistes prioritātēm saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību un demokrātijas ierosmi 2001. gadā un tā tiek uzskatīta par galveno prioritāti līdzekļu piesaistē laika periodā no 2002.-2004. gadam.

24. Ar bērniem saistīti pasākumi bija viena no *ECHO* 2003. gada stratēģijas prioritātēm. *ECHO* jau iepriekš ir atbalstījusi humānās operācijas saistībā ar bērniem. Kā projektu piemērus 2001. un 2002. gadā var minēt - demobilizācijas, rehabilitācijas un reintegrācijas projektus (Uganda), veselības un uztura projektus (Sudāna, Kolumbija, Palestīna), psiholoģisko atbalstu (Sjerraleone, Sudāna, Rietumu krasts, Gazas josla un Libāna), līdzekļu piesaisti skolām pārvietotu personu ārkārtas nometnēs (KDR, Sudāna, Sjerraleone, Bijusī Dienvidslāvijas Republika Maķedonija un citur), ģimenes meklēšana un atkalapvienošana (Kolumbija).
25. *ECHO* ir arī finansējusi izpēti un aizstāvības pasākumus organizācijām “*Save the Children*” (Glābiet bērnus), “*Belgian Red Cross*” (Beļģijas Sarkanais krusts) un citām, un apsver iespēju atbalstīt *UNICEF* ierosmi, lai uzlabotu informācijas pieejamību par bērniem, kurus ietekmējuši bruņoti konflikti.

Pasākumi daudzpusējos forumos

26. Rezolūcijas par bērna tiesībām, ko katru gadu ievieš ES kopā ar *GRULAC* Cilvēktiesību komisiju un ANO Ģenerālās Asamblejas trešo komiteju. Šajās rezolūcijās ir ietverti punkti par bērniem un bruņotu konfliktu.
27. ES paziņojumi un ieguldījums Drošības padomei, *UNGA*, *CHR* un *UNGASS* (2002. gada 8. maijs), Monterejas konsenss.

Eiropas Parlaments

28. EP aicināja Padomi pieņemt ierobežotu stratēģiju par bērniem un bruņotu konfliktu tās 2003. gada pārskatā (pieņemts septembrī).
29. ĀKK un ES Kopējā Parlamentārā Asamblejā pieņēma rezolūciju par bērniem un bruņotu konfliktu tās 12. oktobra sanāsmē Romā pēc tam, kad divi tās locekļi iesniedza ziņojumus, kas tika publicēti 2003. gada jūnijā.

Būtiski starptautiskie un reģionālie instrumenti*Bērna tiesības*

- Bērna tiesību konvencija (1989. g.)
- Bērna tiesību konvencijas otrais neobligātais protokols par bērnu iesaistīšanu bruņotā konfliktā, 2002. g.
- Bērna tiesību konvencijas pirmais neobligātais protokols par tirdzniecību ar bērniem, bērna prostitūciju un bērna pornogrāfiju, 2002. g.
- Āfrikas Harta par bērna tiesībām un labklājību, 1990. g.
- *ILO* 182. konvencija par vissliktāko bērna darbu formu tūlītēju novēršanu un aizliegšanu, 1999. g.

Starptautiskie tiesību akti cilvēktiesību jomā, bēgļi un iekšzemes pārvietošana (IDP)

- Ženēvas Konvencija par attieksmi pret kara gūstekņiem, 1949. g.
- Ženēvas Konvencija par civiliedzīvotāju aizsardzību kara laikā, 1949. g.
- 1949. gada 12. augusta Ženēvas Konvencijas Papildprotokols un Protokols Ženēvas Konvencijai par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I Protokols), 1978. g.
- 1949. gada 12. augusta Ženēvas Konvencijas Papildprotokols un Protokols Ženēvas Konvencijai par nestarptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (II Protokols), 1977. g.
- Konvencija par bēgļa statusu, 1951. g.
- Protokols par bēgļu statusu, 1967. g.
- Pamatprincipi par iekšzemes pārvietošanu, 1998. g.

Starptautiskais krimināllikums

- Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūti, 2002. g.
- Starptautiskā Tribunāla statūti ar grozījumiem par lietas ierosināšanu pret personām, kuras ir atbildīgas par nopietniem starptautisko tiesību aktu pārkāpumiem cilvēktiesību jomā, kas veikti bijušās Dienvidslāvijas teritorijā kopš 1991. gada, 1993. gads (ar grozījumiem, kas izdarīti 1998. g., 2000. g., 2002. g.)
- Starptautiskā Kara noziegumu tribunāla Ruandai statūti, 1994. g.

Drošības padomes rezolūcijas

- Drošības padomes rezolūcija Nr. 1261 (1999. g.)
- Drošības padomes rezolūcija Nr. 1314 (2000. g.)
- Drošības padomes rezolūcija Nr. 1379 (2001. g.)
- Drošības padomes rezolūcija Nr. 1460 (2003. g.)
